

Kulturens Analyseinstitut – et oplæg

Gode grunde til at oprette et Kulturens Analyseinstitut

Med coronaen som bagtæppe har vi set, at kulturen har en stor, men underbelyst, betydning for danskerne. Det nedlukkede samfund ramte ikke kun de dele af kulturlivet, som lever af at samle mange mennesker, det synliggjorde også danskernes behov for kulturen. I den politiske proces, der fulgte med tiltag og kompensation, var det oplevelsen blandt mange aktører, at der manglede overblik over den sammensatte økonomi på kulturområdet og indblik i de sammensatte og mange-facetterede forretningsmodeller og aftaleforhold, som præger området. Som konsekvens heraf viste det sig noget mere vanskeligt at etablere effektive kompensationsordninger, politiske aftaler, sektorpartnerskaber, genåbning og retningslinjer på kulturområdet, end det for eksempel har været tilfældet på Erhvervsministeriets områder.

Kulturlivet var dog i forvejen et underbelyst område – sociokulturelt, styringsmæssigt og ikke mindst i erhvervssammenhæng.

Før coronaen ramte landet, besøgte mere end 55 mio. gæster landets museer, biografer, forlystelsesparker, koncertsteder, dyreparker, teatre osv. Lægger man bibliotekerne til, så nærmer vi os knapt 100 mio. besøgende om året. De genererer mange steder en betydelig omsætning i form af entré-betalinger og tilkøb undervejs; men de har også en enorm stor betydning og værdi for turismen og for byer og lokalområders identitet, livskvalitet, tiltrækning og fastholdelse.

Dokumentationen af kulturlivets betydning er imidlertid sporadisk, og der mangler et overblik over den samlede økonomi og værdiskabelse på området såvel lokalt som nationalt og internationalt.

Kunsten og kulturlivet er samtidig væsentligt for den enkelte, hvor den har en stor betydning for dannelse, fællesskaber, demokrati og ligestilling. Emnet er vidtrækkende, og det er vanskeligt at dokumentere kausaliteten og de konkrete kvalitative og kvantitative effekter. Der gøres dog hele tiden fremskridt af forskerne herhjemme og internationalt, og danskerne fortjener i lighed med andre sammenlignelige lande at være på forkant med disse fremskridt. Der vil fortsat være brug for ny viden, der kan bidrage til at udvikle en samfundssamtale, hvor kulturens immaterielle værdier beskrives med samme selvfølghed som eksempelvis de økonomiske værdier.

Samlet set ser initiativgruppen derfor et grundlæggende behov for en opdatering af den fælles forståelse af kulturområdets økonomiske og institutionelle virkemåde og en styrket og systematisk viden om kulturens betydning for samfundet og for den enkelte.

Kortlægning af sammenhænge

Kulturens bidrag til samfundet og til lykke og livskvalitet for den enkelte er emner, der forskes i internationalt, men som der på dansk grund desværre mangler viden og mere kvalificeret debat omkring.

Samtidig initieres og udføres løbende aktiviteter på kulturområdet af en mangfoldighed af virksomheder, foreninger, institutioner og eventarrangører. Hvor nogle aktører er store og meget professionelle i deres tilgang til drift og udvikling, er mange ofte små og kan derfor have vanskeligt ved at håndtere de øgede krav til digitalisering, struktureret publikumsudvikling, formidling og forretningsudvikling mv., som ofte kræves af en moderne kulturvirksomhed.

Endvidere har coronaen sat skub i en række digitale eksperimenter på kulturområdet, som det dog har vist sig vanskeligt at skabe gode forretningsmodeller omkring. Digitalisering er imidlertid allerede og vil fremadrettet også blive mere og mere forretningskritisk, hvilket kræver specialiseret viden, som ikke nødvendigvis er til stede i det omfang, som der kunne være behov for.

Endelig har kulturlivet med sin store publikumskontakt muligheder for at bidrage med relevante svar og formidling i forhold til væsentlige samfundsudfordringer som eksempelvis grøn omstilling, øget sundhed, velfærd, integration og ligestilling ved at vise og sætte gode eksempler.

Initiativgruppen ser derfor et stort behov for at få styrket kortlægningen af sammenhænge på tværs af kulturområdet og forbedret og udbygget den nødvendige dataindsamling, så der kan foretages meningsfulde og troværdige analyser af ovenstående.

Indsatsen skal i sidste ende medvirke til, at kulturlivet fremmer sine samfundsmæssige mål mest muligt, står økonomisk mere robust overfor fremtidige udfordringer, og at politiske beslutningstagere får et bedre grundlag at træffe beslutninger ud fra, der kan styrke kulturen og befolkningens engagement i kulturlivet.

Kulturpolitikens virkemåde

For at styrke kulturlivet er der brug for bedre viden om den bedste måde at udvikle, organisere, implementere og efteruddanne på vejen fra lovtekst til levende kulturel virkelighed for arrangører, kulturvirksomheder og det enkelte menneske.

Heldigvis skal vi ikke starte på bar bund. Der er allerede ved at blive bragt væsentligt bedre data til veje gennem Danmarks Statistik og kulturvanepanelet, ligesom institutioner og organisationer indsamler data, og mange evalueringsrapporter og følgeforskningsrapporter kan udnyttes mere, end de allerede er blevet. Vi håber, der kan skabes forankring af al denne viden i form af løbende aktiv formidling til hele kulturlivet.

Der er dog stadig meget langt igen, før kunst og kultur som sektor har de samme branchestatistikker som andre brancher. Kultursektoren er ekstremt differentieret i funktion, genrer, arbejdsmarked, civilsamfundsformer, finansieringsformer, aldersgrupper, eliteuddannelser etc. Det følger et stort databehov med.

Endvidere kan kulturens vidensbehov ikke alene opfyldes af data og statistikker uden målrettede analyser. Kulturen spiller kvalitativt ind på menneskesindet og samfundskroppen. Kvantificerbare data fra den nære fortid er ikke tilstrækkeligt til at løse de opgaver, vi omtaler ovenfor.

Der er derfor stadig behov for - gennem analyser - bedre at kunne forstå og dokumentere de helt basale sammenhænge, hvor kulturen spiller en rolle ift. økonomi, lykke, livskvalitet, marked, arbejdsmarked og værdiskabelse bredt i samfundet. Der er samtidig brug for at udvikle ideer til og drøfte, hvordan man kan understøtte denne udvikling i sektoren som helhed, så kulturen kan styrke og realisere sit potentiale.

Coronakrisen har synliggjort, at kulturen har meget at vinde, hvis indsigten i kultursektorens forhold kommer på niveau med de øvrige erhvervs- og samfundssektorer. Det gælder de samlede forhold inkl. den dertil hørende lovgivningsmæssige ramme og styringsmæssige struktur.

Inspiration og aktiviteter

Med hensyn til organisering er det (og har længe været) nærliggende at se i retning mod Idrættens Analyseinstitut, der siden 2005 har leveret en konstant akkumulerende vidensbase om idrætslivet og befolkningens idrætsdeltagelse. Noget tilsvarende findes ikke for kulturens vedkommende.

Her skal blot nævnes tre eksempler på samfundsnyttens af Idrættens Analyseinstitut.

- I de indledende forhandlinger om hjælpepakker og genåbning under coronakrisen kunne Idrættens Analyseinstitut løbende skabe overblik og producere undersøgelser af idrætsdeltagelsen samt evidensbaserede forslag til ministerierne. Derved kom de langt foran kulturen i forhandlingerne.
- Idrættens Analyseinstitut har i samarbejde med de fleste af kommunerne gennemført analyser af idrætsforeninger, idrætsdeltagelse, idrætsfaciliteter og afledte effekter. Denne viden er konkret omsat til nye politiske strategier i kommunerne.
- Idrættens Analyseinstitut har takket være grundige analyser kunnet sætte en ny international dagsorden om good governance, korruptionsbekæmpelse og dopingbekæmpelse til stor fordel for dansk idræt.

Med inspiration fra Idrættens Analyseinstitut kan man på kulturområdet tilsvarende have aktiviteter, der kan

1. Skabe overblik over og indsigt i kulturområdet nationalt, lokalt og internationalt i nært samarbejde med andre vidensproducerende enheder og ved egne selvstændige analyser
2. Analysere konsekvenser af og perspektiver ved kulturpolitiske initiativer
3. Initiere og stimulere til offentlig debat om centrale spørgsmål vedr. kulturområdet herunder bidrage med viden til drøftelsen af kulturens rolle i samfundsudviklingen
4. Bidrage til belysning af aktuelle kulturpolitiske drøftelser, som kan hjælpe politikere, beslutningstagere og den brede offentlighed med nye perspektiver
5. Afholde kulturelle verdenskonferencer for en dansk og evt. international målgruppe af politikere, embedsfolk, forskere, kulturledere og andre aktører inden for kulturområdet med passende mellemrum.

Formidling, armlængde, kompetencer og relevans

For at samle trådene ser initiativgruppen et behov for en instans, der kan indsamle, akkumulere og formidle viden på området og holde den levende som ressource for debat og beslutninger i stat, kommuner og institutioner. En instans, der kan facilitere praksisorienteret vidensdeling mellem aktører, institutioner, brancher og kommuner.

Det er samtidig afgørende, at der er armlængde til det politiske niveau og til kulturens organiserede interessevaretagelse, for at arbejdet i et Kulturens Analyseinstitut kan leve op til almene standarder for integritet i såvel egne som rekvirerede arbejder.

Et kommende analyseinstitut må ikke blive et isoleret center, der kun trækker på egne kompetencer. En aktiv udveksling af kompetencer og opgaver med andre faglige miljøer f.eks. på universiteter, kunstneriske uddannelsesinstitutioner, brancheorganisationer, myndigheder og professionshøjskoler i ind- og udland kan være afgørende for kvaliteten af Kulturens Analyseinstituts arbejde.

Lige så afgørende er det, at arbejdet i et Kulturens Analyseinstitut baseres på en forståelse af og en praksisnær orientering mod såvel det politiske arbejde som kulturens aktører.

Et Kulturens Analyseinstitut vil være væsensforskelligt fra – men samarbejde tæt med – eksisterende og evt. kommende datavirksomheder/myndigheder som Danmarks Statistik og et eventuelt kommende data warehouse for publikumsdata og videnscentret for publikumsudvikling, Applaus m.fl.

Struktur

Et Kulturens Analyseinstitut kunne struktureres som:

1. En selvejende institution med en bestyrelse udpeget af ministeriet m.fl. (lig Idrættens Analyseinstitut)
2. En enhed i den selvejende institution Idrættens Analyseinstitut (lig Videnscenter for Folkeoplysning)
3. En enhed med en vis selvstændighed placeret på et universitet. (Som Telemarksforskningen i Norge eller Center for Ungdomsforskning i Danmark)
4. Et center på et universitet
5. En forskningspulje, der er øremærket og åben for forskere i kulturpolitik og kulturledelse
6. En enhed under et/flere ministerier eller styrelse. (Som Myndigheten för Kulturanalys i Sverige).

Den anbefalede struktur

Initiativgruppen peger på de to første af disse modeller som de mest egnede. Organiseringen som en uafhængig institution (model 1) alternativt som en enhed under en uafhængig institution (model 2), vil både give de bedste rammer for armslængde og uafhængighed for særinteresser og kunne opbygge en faglighed i institutionen særlig målrettet den type analyser og formidling af viden, som der på ethvert tidspunkt er behov for.

Et fællesskab med idræts- og folkeoplysningsarbejdet i model 2 vil have en særlig styrke i den henseende, da der vil være store metodiske overlap mellem de tre felter og stordriftsfordele i administration og ledelse, samtidig med, at der naturligvis vil skulle tilføres kompetencer fra kulturområdet.

Såvel model 1 og 2 omfatter en selvstændig bestyrelse og en daglig leder.

Nærhed til kultursektoren kan f.eks. opnås gennem et rådgivende repræsentantskab med deltagelse fra Kulturministeriet, Slots- og Kulturstyrelsen, KL, branche-, kunstner og ophavsretsorganisationer, der afholder halvårlige møder.

Økonomi

Aktiviteter kan finansieres gennem en lovbestemt andel af de såkaldte udlodningsmidler fra lotto- og lotterispil (Vi foreslår 8 mio. kr. årligt). Bevillingen kan finansiere de grundlæggende analyser og udredninger i henhold til strategi og handlingsplan. Bevillingen kan også sikre den løbende drift af grundlæggende funktioner, dvs. husleje, administration, information og dokumentation, opdatering og bearbejdning af national og international forskning, kommunikation, konferenceseekretariat etc.

Bevillingen kan suppleres af indtægter fra rekvirerede opgaver, eksterne projektbevillinger og anden indtægtsdækket virksomhed.

Den 16. august, 2021

Laila Kildesgaard, direktør, Kommunernes Landsforening, laik@kl.dk Telefon: 3370 3398

Morten Langager, direktør, Dansk Erhverv, mol@danskerhverv.dk, Mobil 2027 8771

Finn Schumacker, bestyrelsesformand, Danske Kulturbestyrelser, finn@kulturbestyrelser.dk Mobil: 4036 6924

Louise Ejgod, forskningsleder, Center for Kulturevaluering, Aarhus Universitet draleh@cc.au.dk Mobil: 2556 6935

Frank Rechendorff, direktør, Augustinus Fonden, frm@augustinusfonden.dk Telefon: 3314 5293